

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van Nova Academia

tegen

De Tijd en tijd.be

Met mails van 5 en 12 juni 2024 dienen Nathan Peeters en Paul Frijters namens Nova Academia een klacht in tegen De Tijd en tijd.be. Aanleiding is een artikel van 25 mei 2024 in De Tijd en op tijd.be onder de titel *Complotdenkers installeren 'universiteit' in Luiks kasteel*.

Hoofdredacteur Peter De Grootte antwoordt met een mail van 26 augustus 2024. De heer Peeters en de heer Frijters repliceren in een mail van 15 september waarna hoofdredacteur De Grootte een laatste keer antwoordt met een mail van 30 september.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 3 december 2024. Paul Frijters, academisch directeur, en medeoprichter Dolf Van Wijck wonen de hoorzitting bij namens Nova Academia. Voor De Tijd en tijd.be is hoofdredacteur Peter De Grootte fysiek aanwezig en volgt journalist Lars Bové de hoorzitting via videoconferentie.

DE FEITEN

Naar aanleiding van de recente oprichting beschrijft het artikel Nova Academia als de 'universiteit' van een groep Nederlandse complotdenkers. Nova Academia werd ondergebracht in een Waals kasteel. Dat werd gekocht door de Nederlandse hoogleraar welzijnseconomie Paul Frijters en zijn partner Erika Turkstra, gespecialiseerd in gezondheidstechnologie. De journalisten omschrijven Frijters als gewezen lesgever aan de de London School of Economics, die zich sinds de pandemie in kringen van complotdenkers beweegt en de pers haalde met zijn scherpe kritiek op de lockdown.

In het artikel staat dat Willem Engel, de voorzitter van de actiegroep Viruswaarheid, als hoofd cultuur zou gaan lesgeven aan de universiteit. Over Engel vermelden de journalisten dat hij werd veroordeeld voor opruiing en smaad.

De inleiding meldt dat een van de journalisten incognito naar proeflessen van Nova Academia ging. In het artikel staat dat De Tijd/tijd.be ervoor koos om de proeflessen discreet te volgen om als pers een ongecensureerd discours te horen. Het artikel omschrijft de inhoud van de proeflessen en hoe Nova Academia de cursussen wil organiseren. Volgens het artikel vertelde Frijters dat het in gewone universiteiten onmogelijk is om de voordelen van klimaatverandering te onderzoeken, focuste een proefcursus 'gezondheidsbureaucratie' op 'de graaiers die zich verrijken onder het mom van zorg voor de patiënt' en was een proefcursus economie gericht op zo weinig mogelijk belastingen betalen door een deel van een bedrijf in pakweg Cyprus te vestigen.

Frijters geeft in het artikel aan dat Nova Academia het best politiek neutraal blijft. De journalisten schrijven dat Nova Academia linken heeft met de rechts-populistische partij Forum voor Democratie van de Nederlandse politicus Thierry Baudet. Volgens het artikel mocht Frijters in het Amsterdamse kantoor van de partij studenten ronselen en ontstond het idee voor de academie op de 'Science Summit - Uncensored' in Amsterdam, waar Baudet een van de sprekers was en waar je 'het echte verhaal achter Covid-19 en de Nieuwe Wereldorde' kon horen.

De journalisten schrijven dat het observatorium voor sektarische organisaties en de Staatsveiligheid gealarmeerd zijn over Nova Academia.

Na hun bezoek stuurden de journalisten Frijters en Tukstra 28 vragen over de lesgevers en over banden met het Forum voor Democratie. Het artikel sluit af met hun reactie, waarin ze

zeggen dat Nova Academia geen politieke kleur heeft, dat ze altijd graag samenwerken met autoriteiten, dat hun internationale medewerkers zijn uitgekozen op talent, moed en hart voor de ontplooiing van jongeren en dat ze met elkaar een allergie voor hiërarchische structuren en hun bedilzucht delen.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

KLAAGSTER is van mening dat de journalist niet transparant geweest is over zijn opdracht en zichzelf en het doel van zijn optreden niet heeft bekendgemaakt. Klaagster vindt ook dat het artikel ongegronde verdachtmakingen uit en de privacy schendt.

Uit het artikel blijkt dat een journalist *undercover* de proefdagen bijwoonde. Dat is aliasjournalistiek, want de journalist deed zich voor als leerkracht. In directe gesprekken met Paul Frijters vertelde hij dat hij wellicht zelf, samen met zijn vriendin, wilde komen studeren aan Nova Academia en dat hij aan het polsen was naar Nova Academia voor zijn eigen studenten. Hij maakte zichzelf noch het doel van zijn optreden bekend en was niet transparant over zijn opdracht. Dat is in strijd met artikel 12 en artikel 17 van de Code. Deze heimelijke manier van werken was volstrekt onnodig want iedereen was welkom, dus ook journalisten. Volgens De Tijd/tijd.be heeft klaagster zich op diverse fora 'media-onvriendelijk' getoond, onder meer met de quote 'de kranten, geloof ze niet'. Klaagster vraagt zich af waar De Tijd/tijd.be die quote gezien of gehoord heeft. Die staat nergens op de website van klaagster, noch op de website van Paul Frijters. Voor de publicatie van het artikel in De Tijd/tijd.be heeft Nova Academia geen enkel media-interview geweigerd.

In het artikel staan onwaarheden. Zo staat er dat Willem Engel, die de functie 'hoofd cultuur' heeft binnen Nova Academia, in België veroordeeld werd voor smaad. Dit is een flagrante onwaarheid die De Tijd/tijd.be heeft moeten corrigeren op aandringen van Engel zelf.

In het artikel staan ongegronde beschuldigingen en verdachtmakingen. Het artikel laat uitschijnen dat de organisatie van klaagster een extreemrechtse populistische achterban heeft. Dat is niet waar. De organisatie staat voor een open debat en praat met iedereen, ongeacht politieke kleur of achtergrond. Het artikel schildert de medewerkers van klaagster zes keer af als complotdenkers, terwijl de journalisten niet staven waarom ze dit woord gebruiken en over wie ze het dan precies hebben. In hun repliek argumenteren ze dat ze in het artikel academisch directeur Paul Frijters noemen, gezien zijn radicalisering tijdens corona. Maar Frijters is een wereldwijd erkende econoom en zijn opvattingen en gepubliceerde artikelen over corona zijn gemeengoed geworden in vele landen. Het gebruik van termen als rechtsextremist of complotdenker trekt de academische integriteit van Frijters onterecht in twijfel.

Een journalist heeft zich, zonder toestemming van Paul Frijters of Erika Turkstra, op het privédomein van klaagster begeven om foto's te maken van de locatie. De Tijd/tijd.be heeft die foto's niet gebruikt. Ze doken wel op bij artikelen over klaagster in andere kranten. Tijdens de hoorzitting liet klaagster haar bezwaren tegen de foto's vallen omdat de foto's in De Tijd/tijd.be genomen waren vanop de openbare weg.

DE TIJD EN TIJD.BE

Er is geen sprake van aliasjournalistiek, zoals klaagster zegt, maar van undercoverjournalistiek. Hierover hebben de journalisten op voorhand grondig overlegd met de hoofdredactie. De keuze voor deze aanpak was gerechtvaardigd, om tot een objectief beeld te komen en vanwege het maatschappelijk belang om de informatie naar boven te brengen.

Als overheidsdiensten zich vragen stellen bij een groep omstreden denkers die een nieuwe academie opstarten, is er een maatschappelijk belang om lezers over die academie te informeren.

Klaagster zegt dat iedereen welkom was maar had zich voordien verschillende keren en op diverse fora media-onvriendelijk getoond, onder meer met de quote 'de kranten, geloof ze niet'. Wie de proeverijdagen wou bijwonen moest zich op voorhand registreren. In overleg met de hoofdredactie werd beslist dat de journalist zich alleen met zijn voornaam zou registreren. Hij verzweeg dat hij journalist was. In een gesprek met Paul Frijters zei hij dat hij vroeger leerkracht was. Dat was op voorhand afgesproken met de hoofdredactie. Als hij transparant was geweest over zijn opdracht, was de kans groot dat hij niet welkom was geweest. Als hij de proeverijdagen in zijn hoedanigheid van journalist had bijgewoond, had het artikel geen goed of maar een gedeeltelijk beeld gegeven van Nova Academia. De journalist heeft bewust geen enkele quote uitgelokt bij de aanwezigen, hij heeft alleen geregistreerd wat er rond hem gebeurde.

De foto's bij het artikel zijn genomen vanop de openbare weg, door een freelance fotograaf. De journalist heeft geen foto's genomen.

De term 'complotdenkers' vormt geen ongegronde beschuldiging of verdachtmaking. Het is geen betichting van een strafbaar feit. Het is een gangbare term voor mensen die geloven in complottheorieën. De journalisten gebruikten de term op basis van publieke uitlatingen van de lesgevers en oprichters van Nova Academia. Dat blijkt uit hun profielen, die bevestigen dat het gaat om een bont allegaartje van complotdenkers dat de media liefst op afstand houdt. Klassieke media worden afgeschilderd als ongeloofwaardig en de medische wereld als tegenstanders van de patiënt (*graaiers die zich verrijken onder het mom van zorg voor de patiënt*). Dit zijn grove veralgemeningen die de term complotdenkers (een hele klasse of groep mensen vijandig/gericht tegen het algemeen belang) rechtvaardigt.

De Tijd/tijd.be is bewust terughoudend geweest en noemde in het artikel alleen prominente kopstukken, onder wie Paul Frijters, gezien zijn radicalisering sinds corona.

Het artikel betitelt klaagster niet als rechtsextremistisch. In het artikel staat alleen dat klaagster links heeft naar de rechts-populistische partij Forum voor Democratie (FvD) van Thierry Baudet en dat wordt gestaafd met feitelijkheden. Frijters ging studenten ronselen in het Amsterdamse kantoor van FvD en Baudet was een van de sprekers op de Science Summit Uncensored, waar het idee voor de oprichting van Nova Academia ontstond. Het artikel vermeldt ook de visie van Frijters, waar hij zegt dat Nova Academia best politiek neutraal blijft. En dat komt opnieuw aan bod in de reactie onderaan, waar staat vermeld dat Nova Academia geen politieke kleur heeft.

Na de publicatie van het artikel stuurde Willem Engel op de dag van publicatie een mail waarin hij De Tijd/tijd.be attent maakte op een fout. Het klopte niet dat Engel in België veroordeeld werd voor smaad. De journalist heeft deze passage, uit voorzorg, meteen verwijderd uit het online artikel. Engel had een rechtszaak wegens laster aangespannen tegen viroloog Marc Van Ranst. In eerste aanleg verloor hij die rechtszaak, maar de rechters veroordeelden Engel zelf wel voor tergend en roekeloos geding. In beroep verloor Engel de zaak opnieuw, maar zijn veroordeling wegens tergend en roekeloos geding werd ongedaan gemaakt. De Tijd/tijd.be heeft het arrest van het Antwerpse hof van beroep opgevraagd om deze informatie te checken. Toen daaruit bleek dat De Tijd/tijd.be effectief een feitelijke fout had gemaakt, heeft ze die fout rechtgezet met een uitgebreid naschrift onderaan het online artikel. De redactie koos ervoor om de rechtzetting alleen online te publiceren. Die rechtzetting is namelijk eeuwigdurend. Iedereen die het artikel nu nog opzoekt ziet meteen ook het naschrift.

BESLISSING

De journalist zegt dat hij incognito deelnam aan de proeflessen bij Nova Academia, klaagster zegt dat hij dat onder een alias deed. Het onderscheid doet in dit geval niet ter zake. De Tijd/tijd.be maakt aannemelijk dat de journalisten de informatie die ze in het artikel aan bod brengen niet op een andere manier konden verkrijgen. De oprichting van een privéuniversiteit, waardoor het observatorium voor sektarische organisaties en de Staatsveiligheid gealarmeerd zijn, is van gewichtig maatschappelijk belang. En de journalisten hebben hun aanpak op voorhand overlegd met de hoofdredactie. Dit voldoet aan de richtlijn bij artikel 17 van de Code over incognito- en aliasjournalistiek. De klacht is ongegrond op dit punt.

Het gebruik van de term 'complotdenkers' en de vermelding van banden met de rechtspopulistische partij Forum voor Democratie vormen geen ongegronde beschuldigingen of verdachtmakingen in de zin van artikel 25 van de Code. De redactie heeft de term complotdenkers gebruikt op basis van stellingen die door de oprichters en lesgevers van Nova Academia publiekelijk werden geuit. De vermelding van de banden met Forum voor Democratie is feitelijk onderbouwd. De klacht is ongegrond op dit punt.

Het artikel vermeldt foutief dat Willem Engel veroordeeld werd wegens smaad. Dat strookt niet met artikel 1 van de Code. De klacht is gegrond op dit punt.

Zodra de redactie vernam dat er een feitelijke fout in het artikel stond, heeft ze de passage uit het online artikel verwijderd. De redactie heeft de fout rechtgezet met een naschrift onder het online artikel. Zo is de fout online loyaal rechtgezet. Maar de redactie heeft geen rechtzetting gepubliceerd in de krant, terwijl het in de context van de berichtgeving om een relevante feitelijke fout ging. Dat strookt niet met artikel 6 van de Code, wat betreft de krant. De klacht is gegrond op dit punt.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond wat betreft incognito- of aliasjournalistiek en ongegronde verdachtmakingen en beschuldigingen.

De klacht is gegrond wat betreft de foutieve vermelding van een veroordeling van Willem Engel wegens smaad en het uitblijven van een rechtzetting daarvan in de krant.

Brussel, 13 februari 2025